

у конкурентному середовищі, дозволяє оцінити інноваційний потенціал підприємств» [1] та запропонувати заходи для його реалізації.

Список використаних джерел:

1. Карпенко Л.М. Концептуальні засади моделювання стратегічних програм розвитку підприємства: інноваційні інструменти. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018, № 4. С.135-142. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2018/2018_4/jrn/pdf/25.pdf (дата звернення 20.03.2023).
2. Матвеев П., Можаровський М. Теоретико-правові засади комплаєнс-заходів суб'єктів господарювання в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. Випуск 90. С.113-125. URL: <http://www.apdp.in.ua/v90/17.pdf> (дата звернення 20.03.2023).
3. Гринько Т.В., Максимчук О.С. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку вітчизняних підприємств сфери послуг. *Проблеми економіки*. 2015. №1. С. 255-260.
4. Гринько Т.В. Особливості управління інноваціями на промислових підприємствах України. *Управління розвитком*. 2016. №4 (186). С. 6-13.

Канд. екон. наук Олійник Т. І., Гайдай К. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ПРОЦЕС ТА ЯКІСТЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Під час проведення експериментів вимірювання різних показників не може бути виконати абсолютно точно, так як самі вимірювальні прилади мають певну похибку. Похибка вимірювань може бути обумовлена недостатньо ретельними експериментами, недосконалістю методів і засобів вимірювань, неврахуванням впливу різних факторів у процесі дослідження, а також суб'єктивними властивостями самих учених.

Похибки вимірювань поділяють на систематичні та випадкові. Систематичні похибки залишаються постійними під час повторних експериментів, і якщо величина цих похибок відома, їх можна врахувати при повторних вимірюваннях [3]. При багаторазових повтореннях можна використовувати статистичні методи, щоб виключити ті, що з найбільшими відхиленнями.

Типом випадкової помилки може бути груба помилка, яка значно перевищує систематичну помилку або випадкову помилку. Такі грубі похибки та промахи частіше спричинені помилками експериментатора. Їх можна легко виявити і

згодом не враховувати під час проведення аналізу. Тому особливо слід зазначити, що отримання та обробка статистичних даних вимагають від дослідника великої уваги та відповідних навичок.

Головне завдання дослідника провести вимірювання з найменшими похибками з використанням усіх можливих методів усунення систематичних та випадкових помилок.

Серед похибок вимірів важливе місце посідають суб'єктивні. Їхніми джерелами є психологічні чи психофізіологічні причини [1]. Наприклад, через дефект зору експериментатор може недостатньо точно зчитувати показання приладів. Для усунення таких похибок достатньо забезпечити необхідне освітлення та підібрати відповідне градування шкал приладів.

Також до психологічних причин похибок відносять інерційність мислення та різні психологічні бар'єри [4]. Досить часто нові та несподівані результати експерименту дослідник прагне зрозуміти в рамках старих уявлень, але вони в ці рамки не укладаються і розглядаються як промахи [2]. Тут проявляється інерційність мислення експериментатора, тобто його віра у досконалість та універсальність старих уявлень, а може, просто страх нового.

Буває, що помилки експерименту пов'язані з тим, що дослідник не уявляє чітко, що він збирається отримати. В результаті можуть бути не враховані найважливіші фактори, а це суттєво ускладнить аналіз експериментальних даних.

Іноді у процесі аналізу результатів експерименту дослідник несвідомо підганяє експериментальні дані на підтвердження раніше висунутої гіпотези. Ця небезпека особливо велика, якщо висновок робиться на підставі даних, на яких можуть суттєво позначатися помилки вимірювання та вплив факторів, що не враховуються. У таких умовах неважко підібрати достатню кількість фактів, що підтверджують прийняту гіпотезу, пояснити помітні відхилення промахами і тим самим уникнути істини. Для виключення таких помилок відомий фізик Резерфорд проводив серії дослідів, показники яких враховували студенти, які не знали, в чому полягає експеримент, а криві за отриманими точками проводили інші люди, які також не знали, що має вийти [3]. Застосування такої методики обробки матеріалів експерименту дозволило Резерфорду та його учням не зробити жодного помилкового відкриття, тоді як в інших лабораторіях таких «відкриттів» було чимало.

Все вищевикладене доводить, що будь-який результат експерименту повинен багаторазово перевірятися і сприйматися критично. Перевірку результатів експерименту доцільніше здійснювати в інший час дня або після декількох днів.

Після завершення всіх серій експерименту дослідник може ухвалити рішення: чи визнати основну частину роботи закінченою; чи є необхідність провести додатковий збір інформації та відбір матеріалу з підтвердження гіпотези; визнати свою роботу як невдалу тощо.

При тривалих дослідженнях рекомендується періодично обговорювати їх у науковому колективі. Це дозволяє досліднику своєчасно та коректно скоригувати хід відповідного експерименту та направити його у потрібному напрямку.

Список використаних джерел:

1. Панасенко Е. Експеримент як провідний емпіричний метод наукового дослідження в психології: теоретичний аспект. *Наук. вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Психологічні науки*. 2017. № 1 (17). С. 127-133.
2. Романенко О.В., Прохоренко Л.І., Хохліна О.П. Експериментальна психологія: курс лекцій. Київ. Нац. акад. внутр. справ. 2017. С. 146.
3. Старинська Н.В. Методологія та організація науково-психологічних досліджень. КВНЗ «Київський університет імені Бориса Грінченка». 2015. С. 31.
4. Grynko T., Krups'kyu O. Role of Cognitive Style of a Manager in the Development of Tourism Companies' Dynamic Capabilities. *Tourism and hospitality management*, 2018. Vol. 24. Issue 1. P. 1-21.

Канд. екон. наук Олійник Т. І., Гамерська І. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ЕТИЧНІ ТА ЕСТЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Естетичні компоненти у науковій діяльності грають істотну роль, справжньому вченому заняття наукою доставляють величезну естетичну насолоду, не меншу, ніж діяльність художника чи артиста. Тож наукові результати обов'язково персоніфіковано – кожна наукова книга чи стаття має автора. Відмінність науки та мистецтва, як правило, пояснюється тим, що наука дає логічно аргументоване, понятійне, вільне від особистих уподобань знання, а мистецтво – наочно, емоційно, чуттєво.